

**ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Статтю присвячено дослідженню інформаційної культури в сучасних умовах розвитку українського суспільства як науково-теоретичної проблеми. Наголошено на тому, що впродовж останніх кількох років відбулося посилення ролі й важливості інформації в житті окремої особистості та всього суспільства у процесах ухвалення й реалізації державно-управлінських рішень, наслідком чого стала зміна змісту та характеру державного будівництва. Підкреслено, що особлива увага до інформаційної культури зумовлена сучасним станом розвитку інформаційної сфери держави.

Ключові слова: державна інформаційна політика, інформаційна культура, суспільний розвиток, управління інформаційною сферою, теоретичні та прикладні засади державного управління.

Значне зростання інформаційних потоків та масивів інформації упродовж останніх кількох років зумовило посилення ролі й важливості інформації як у житті особистості, функціонуванні суспільства і його подальшому розвитку, так і в процесах ухвалення й реалізації державно-управлінських рішень, у результаті чого вона вносить низку суттєвих змін у характер і зміст державного будівництва. Адже основною формою соціального надбання стають не стільки матеріальні елементи виробництва, скільки накопичення знань і корисної інформації. Нові виклики сьогодення вимагають кардинальної трансформації державної інформаційної політики, її впливу на соціально-економічний, політичний і культурний розвиток нашої держави в сучасних умовах.

Однією з основних складових державної інформаційної політики нині є інформаційна культура особистості та суспільства – феномен, який сформувався упродовж останніх кількох десятиліть під впливом еволюційного розвитку соціокультурного середовища. На сьогодні поняттям інформаційної культури оперує велика кількість галузевої науки, вивчаючи різноманітні її аспекти, зумовлюючи тим самим відсутність єдиних, усталених підходів до його трактування.

Метою статті є дослідження інформаційної культури суспільства як науково-теоретичної проблеми в сучасних умовах розвитку української держави, адже її подальший розвиток за нових соціально-економічних та культурних умов розвитку суспільства залишається предметом наукових дискусій.

Інформаційна культура є органічною складовою загальної культури, що пов'язана із соціальною природою людини. Окремими проявами інформаційної культури можна вважати вміння й навички використання технічних пристроїв та засобів, застосування новітніх інформаційних технологій, уміння одержувати, отримувати й опрацьовувати інформацію з різноманітних

джерел та ресурсів, інтерпретувати її відповідним чином і ефективно використовувати, орієнтування у специфіці й особливостях інформаційних потоків та масивів інформації у відповідній предметній сфері тощо.

Цілеспрямовану державну інформаційну політику реалізують усі цивілізовані держави світу, базуючись на побудові інформаційного простору як основи соціально-економічного, політичного та культурного розвитку. Світоглядними орієнтирами розвитку інформаційної культури держави є низка демократичних стандартів, серед яких: відкритість, свобода, відповідальність, плюралізм думок, толерантність, відстоювання соціальної справедливості, внутрішній етичний самоконтроль суб'єктів інформаційного простору тощо [5, с. 308–309].

Поява й особлива увага до інформаційної культури зумовлена збільшенням обсягів та урізноманітненням інформації та інформаційних джерел, зміною ролі й місця інформації в житті окремої особистості та цілого суспільства, віднесення її до найважливіших категорій суспільного розвитку та стратегічно важливого ресурсу, всеохопної інформатизацією, подальшим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, поступовим формуванням ознак інформаційного суспільства та повноцінним його становленням і всезагальним визнанням.

З урахуванням викладеного вище можемо констатувати, що існують тісний взаємозв'язок та певна зумовленість досягнень у відповідній сфері суспільної діяльності, що визначається рівнем розвитку інформаційної культури особи та всього суспільства загалом [3, с. 50].

Інформаційну культуру сучасного українського суспільства можна розглядати в різних аспектах: технологічному, соціальному, освітньому, моральному, правовому, організаційному тощо. Така різнобічність тлумачення поняття зумовлена багатогранністю цього феномена, багатоманітністю наукових підходів та різноманітністю сутнісних характеристик, покладених у його основу.

Аналізуючи інформаційну культуру в ретроспективному аспекті, В. Ю. Степанов зазначає, що цей термін в українських публікаціях уперше виник у 70-х рр. минулого століття, авторами більшої частини публікацій були бібліографознавці, бібліотекознавці, книгознавці. Результатом їхніх напрацювань стало формування основних уявлень про інформаційну культуру як сферу культури, пов'язану з функціонуванням інформації в суспільстві та формуванням інформаційних якостей особистості; як науковий напрям і сферу діяльності, що є результатом виокремлення й усвідомлення науковим співтовариством глобальної ролі інформації в становленні суспільства та життєдіяльності особистості. У процесі розвитку теорії інформаційної культури серед фахівців, що беруть участь у її формуванні, з'явилися представники таких наук, як семіотика, лінгвістика, соціологія, психологія, педагогіка, культурологія, естетика тощо. У результаті сформувалася думка про необхідність осмислення й узагальнення здобутих знань з теорії інформаційної культури в межах розвитку стратегії та тактики інформаційного суспільства, формування державної інформаційної політики [8, с. 93–94]. На нове змістовне наповнення поняття інформаційної культури особливий вплив мали праці фахівців у сфері інформатики, обчислювальної техніки, нових інформаційних технологій. З одного боку, це сприяло прискоренню розвитку наукових уявлень про сам феномен інформаційної культури, його складність, багатовимірність, неоднозначність. З іншого боку, участь у розробленні теорії інформаційної культури представників різних галузей знань, які намагалися інтерпретувати суть інформаційної культури з використанням понятійного апарату різних наук, породила цілу низку підходів, які не поєднуються між собою, за яких втрачається, “розчиняється” справжній сенс феномена інформаційної культури [12, с. 44–46].

В аспекті нашого дослідження заслуговує на увагу підхід Л. Калініної та Б. Моцика, які розрізняють три основних види інформаційної культури: інформаційну культуру суспільства, інформаційну культуру особистості й інформаційну культуру спеціаліста-фахівця в конкретній професійній сфері [1].

Сьогодні інформаційну культуру варто розглядати як одну з найважливіших складових культурної сфери суспільства, як спосіб та манеру поведінки індивіда в суспільстві нового формату – інформаційному. Вона виявляється в усіх аспектах суспільного життя, додаючи йому нової якості, змінюючи світогляд і світосприйняття окремих індивідів, трансформуючи основні соціально-економічні, політичні, духовні й культурні уявлення, перетворюючи людей не лише на пасивних споживачів інформації, а й на активних учасників інформаційної взаємодії, виробників інформаційних ресурсів та надавачів інформаційних послуг.

Ми погоджуємося з твердженням Н. Б. Новицької про те, що з позицій управлінської практики інформаційну культуру можна розглядати як систему базових компонентів

культури суспільства, пов'язаних з інформатизацією управлінської діяльності, що включає культуру правил організації подання, сприймання та використання інформації, культуру правил суспільних відносин щодо використання нових інформаційних технологій і культуру суспільних правовідносин із застосуванням нових комп'ютеризованих інформаційних технологій [4, с. 4; 12].

П. С. Клімушин та І. Д. Іванова, досліджуючи інформаційну культуру державних службовців, називають останню рівнем розвиненості інформаційної взаємодії в суспільстві та мірою досконалості в оперуванні будь-якою необхідною інформацією, що виявляється в здатності суспільства ефективно використовувати інформаційні ресурси та засоби інформаційних комунікацій, застосовувати передові досягнення у сфері інформаційних технологій [2, с. 51].

Демократичність сучасного рівня розвитку українського суспільства виявляється, зокрема, у тому, що держава виступає основною, основоположною й визначальною ланкою консолідації інтересів окремих громадян і всього суспільства, а також національних, соціально-культурних та загальнолюдських цінностей, причому всі ці елементи є взаємопов'язаними й взаємозумовленими.

В основі системи формування інформаційної культури, як правило, можна виокремити низку принципів, зокрема: культурологічного, системного, інтегративного, діяльнісного й технологічного підходів, а також принцип безперервності навчання [10, с. 137].

Основними концептуальними компонентами інформаційної культури сучасного українського суспільства вважають: світоглядну – формування аксіосфери на основі долучення інформації до категоріальних понять усесвіту і трансформації на цій основі свідомості, сфери діяльності, регулятивних норм взаємодії в суспільстві; інформаційно-технологічну – комп'ютерна й інформаційна писемність, що відповідає сучасному рівню розвитку техніки, інформаційних і телекомунікаційних технологій, структурі та якості інформаційних ресурсів; комунікативну, яка характеризує культуру спілкування в інфосередовищі з іншими суб'єктами, з електронно-обчислювальними й електронно-інтелектуальними системами; інтелектуально-творчу, що визначає культуру діяльності в інфосередовищі, активну інтелектуально-творчу спрямованість цієї діяльності [9, с. 81]. Компонентами інформаційної культури також можна вважати інформаційну діяльність, інформаційне середовище та інформаційний світогляд [7, с. 256–258], інтелектуальні, відношеннєві та поведінкові чинники [13, с. 215–216].

Нині рівень розвитку інформаційної культури українського суспільства залежить від рівня розвитку та досконалості системи державного управління, де визначальними чинниками впливу вважаємо моральні принципи окремих осіб, які працюють у цій системі, їхній менталітет, професіоналізм та компетентність, знання, уміння й навички ефективно організовувати та ви-

конувати поставлені функції з метою задоволення запитів і потреб окремих громадян та всього суспільства. Інформаційна культура набувається й удосконалюється через практичний досвід, а інтелектуальні інструменти професіоналізму осіб, які працюють у цій системі, формуються засобами освіти, головна мета якої полягає в досягненні професійної майстерності.

І. М. Сопілко виокремлює три основні групи наукових поглядів на розуміння сутності інформаційної культури в сучасному суспільстві: антропологічний, соціологічний та філософський. Антропологічний розгляд інформаційну культуру як сукупність усіх інформаційних благ, створених людиною, а основне її завдання як провідника інформаційних цінностей та ідей полягає в налагодженні правильного розуміння кожним інформаційного суспільства, власного духовного потенціалу, що допомагає набутти нових умінь та навичок щодо оперування інформацією. Соціологічний підхід передбачає, що інформаційна культура – це система духовних цінностей, у межах якої актуалізується її особистісний вимір, формування нової інформаційної ідеології, розроблення концепції *homo informaticus* – людини інформаційної. У межах філософського підходу інформаційну культуру розглядають як невід’ємну частину всього соціального організму – інформаційного суспільства, що дає можливість характеризувати її крізь міру інформатизації й гуманізації людини, суспільства та держави в цілому [6, с. 63–64].

Особливого значення поняття інформаційної культури набуває в тих сферах державно-управлінської системи, які за своїм статусом мають вирішальний вплив на життєдіяльність усього суспільства. Під впливом високого рівня культури формується соціально-політична система, здатна збалансувати відносини між різними соціальними групами, враховувати їхні запити, потреби й інтереси при ухваленні та практичному втіленні відповідних державно-управлінських рішень, що, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри до влади, формує позитивний імідж у системі державного управління, створюючи атмосферу взаємної довіри.

Інформаційна культура закладає основи світосприйняття особистості й суспільства, формує їхні ціннісні орієнтації, перешкоджає дегуманізації та підміні духовних цінностей досягненнями, спричиненими науково-технічним прогресом і бурхливим розвитком нових інформаційних технологій в інформаційному суспільстві [10, с. 58].

У сучасному суспільстві інформаційна культура посідає особливе місце, адже за відсутності достовірної й повної інформації неможливо сформувати чітке уявлення та розуміння реальних процесів і фактів соціального життя, усіх його складових. Інформаційну культуру нині можна розглядати як одну зі складових загальної суспільної культури, яка відображає досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ефективності й результативності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання та використання інформації з метою

формування цілісних уявлень про певну предметну сферу, її моделювання, прогнозування й передбачення результатів та наслідків рішень, які приймаються людиною, зокрема й у сфері державного управління.

Висновки. Світогляд сучасної людини, її інформаційний світогляд у сучасних умовах розвитку суспільства починаються з розуміння та усвідомлення важливості ролі інформації в її існуванні. Інформаційна культура перетворилася сьогодні на необхідну, першочергову умову соціалізації особистості в середовищі нового формату і якості – інформаційному, її вміння швидко реагувати на зміни в інформаційному світі, критично мислити, шукати та переробляти необхідну інформацію. За таких умов формується уявлення й усвідомлення того, що сама якість життя все більше стає залежною від інформації та її використання, причому така залежність з плином часу лише посилюватиметься.

Список використаної літератури

1. Калініна Л. Інформаційна культура як феномен інформаційного суспільства і напрям дослідження [Електронний ресурс] / Л. Калініна, Б. Моцик // Теорія та методика управління освітою : електр. наук. фах. вид. – 2012. – № 8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ttmuo_2012_8_8.pdf.
2. Клімушин П. С. Інформаційна культура державних службовців як чинник розвитку інформаційного суспільства / П. С. Клімушин, І. Д. Іванова // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Магістр, 2011. – Вип. 3 (34). – С. 50–56.
3. Луговська І. А. Формування інформаційної культури як складова розвитку особистості / І. А. Луговська // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2012. – № 4 (51). – С. 49–54.
4. Новицька Н. Б. Організаційно-правові аспекти інформаційної культури в управлінській діяльності : автореф. дис. ... юрид. наук : 12.00.07 / Н. Б. Новицька ; Нац. акад. держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2007. – 19 с.
5. Прудникова О. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток інформаційної культури українського соціуму / О. Прудникова // Гілея : наук. вісник. – 2013. – Вип. 74 (7). – С. 308–310.
6. Сопілко І. Сучасні інтерпретації інформаційно-правової культури як парадигмальні дороговкази державної інформаційної політики / І. Сопілко // Юридичний вісник. – 2014. – № 2. – С. 61–69.
7. Степаненко А. Інформаційна культура як складова загальної культури суспільства / А. Степаненко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2013. – Вип. 6. – С. 254–260.
8. Степанов В. Ю. Інформаційна культура сучасного інформаційного суспільства / В. Ю. Степанов // Вісник ХДАК. – 2009. – Вип. 27. – С. 91–97.
9. Степанов В. Ю. Інформаційне суспільство: культура особистості / В. Ю. Степанов // Культура України. – 2010. – Вип. 30. – С. 78–85.

10. Гендина Н. И. Концепция формирования информационной культуры личности: опыт разработки и реализации / Н. И. Гендина // Библиосфера. – 2005. – № 1. – С. 55–62.
11. Тюрина С. Ю. Информационная культура личности (к проблеме информатизации образования) / С. Ю. Тюрина // Вестник ИГЭУ. – 2011. – Вып. 1. – С. 135–138.
12. Формирование информационной культуры личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – Москва : Август-принт, 2006. – 512 с.
13. Travica B. Information Politics and Information Culture: A Case Study / B. Travica // Informing Science Journal. – 2005. – Vol. 8. – P. 211–244.

Стаття надійшла до редакції 05.06.2015.

Твердохлиб А. С. Государственно-управленческие аспекты информационной культуры в современных условиях развития украинского общества

Статья посвящена исследованию информационной культуры в современных условиях развития украинского общества как научно-теоретической проблемы. Отмечено, что на протяжении последних нескольких лет произошло усиление роли и важности информации в жизни отдельной личности и всего общества в процессах принятия и реализации государственно-управленческих решений, следствием чего стало изменение содержания и характера государственного строительства. Подчеркнуто, что особое внимание к информационной культуре обусловлено современным состоянием развития информационной сферы государства.

Ключевые слова: государственная информационная политика, информационная культура, общественное развитие, управление информационной сферой, теоретические и прикладные основы государственного управления.

Tverdokhlib O. Public-Administrative Aspects of Information Culture Under Modern Conditions of Ukrainian Society's Development

The article deals with research of information culture under modern conditions of Ukrainian society's development as scientifically-theoretical problem. It is noted, that during the last several years took place strengthening of information's role and importance in life of a single person and the whole society, in the processes of public-administrative decision-making and its realization, which caused the change of content and character of public administration's functioning. It is accentuated, that the particular attention to the information culture is predetermined by the modern condition of the state's information sphere development.

Main forms of social possession become nowadays not so much material elements of production as accumulation of knowledge and necessary information. New challenges of modern days demand fundamental transformation of public information policy, its influence on social, economical, political and cultural development of our country. One of the main components of public information policy is information culture of a single person and of the whole society – a phenomenon, which was formed during the last few decades under influence of evolutionary development of socio-cultural environment. Today a lot of scientific fields use the notion of information culture and explore its various aspects that results in lack of single, established approaches of its interpretation.

Vision of the modern person, its information vision begins from understanding and consciousness of information's role and importance in its existence. Today information culture became a necessary and prior condition of person's socialization in the environment of new format and quality – an information one, of its ability of fast respond to changes in the information world, of critical thinking, of looking-for and processing of necessary information. Under such conditions forms an idea and perception that even our life quality increasingly depends of information and its use, and such dependence after a lapse of time will become only stronger.

Key words: public information policy, information culture, social development, administration in information sphere, theoretical and applied basics of public administration.